

In veel sporten worden de spelregels regelmatig aangepast vanuit een streven de sport aantrekkelijker, eerlijker of veiliger te maken. Idem dito voor de inzet van technische hulpmiddelen. Ook in het voetbal wordt hier al jaren over gediscussieerd, maar tot fundamentele aanpassingen heeft dit nog niet geleid. Gaat daar verandering in komen?

Hervorming van de voetbalspelregels

Een interessant studieobject

Rob Siekmann

De voetbalwereld geldt traditioneel als een conservatieve bedrijfstak. Dat is ook altijd heel duidelijk geweest op het vlak van de spelregels. Dat het internationale spelregelorgaan *International Football Association Board* ('The IFAB') van Britse origine is en dat de wereldvoetbalbond FIFA er slechts voor vijftig procent in participeert, wordt als een belangrijke oorzaak van het conservatisme gezien. De voetbalbonden van Engeland, Noord-Ierland, Schotland en Wales zijn de hoeders van het spelreglement en kunnen elke vernieuwing tegenhouden.

In recenter tijden kwam daar nog bij dat Sepp Blatter tijdens zijn langdurige presidentschap van de FIFA ook zeer behoudend was. Hij leidde de FIFA-delegatie in de IFAB in hoogsteigen persoon, om de ontwikkelingen onder controle te houden. Technologische hulpmiddelen als doellijnstechnologie kregen bij hem geen kans. Overigens was ook Johan Crujff de mening toegedaan dat je niet te veel moet tornen aan de romantiek van het spel met zijn onverwachte wendingen, die veel interessante discussies uitlokken. Hij wees erop dat een onterechte strafschoptegen later in de competitie wel weer wordt gecompenseerd

door een onterechte strafschoptegen. Een purist als Jan Mulder wil wel de buitenspelregel afschaffen, maar voor het overige alles bij het oude laten. Scheidsrechters dienen gewoon de regels toe te passen en te handhaven, zo betoogde hij tijdens de Rotterdamse Debatnacht op 8 december jl. in discussie met schrijver dezes. Zo bezien een volkomen legitiem standpunt, al is dat van de hervormers evengoed verdedigbaar.

The IFAB

De situatie rond The IFAB is geleidelijk in positieve zin aan het veranderen. In het tegenwoordige klimaat kan tenminste worden nagedacht over ingrijpende spelregelreformaties. Experimenten zijn er in de historie van het voetbalspel altijd geweest, maar er lijkt nu meer ruimte voor te ontstaan. Sinds kort laat The IFAB zich adviseren door panels van deskundigen, zoals scheidsrechters en coaches. In 2016 werd de tekst van de spelregels bovendien in zijn geheel vereenvoudigd en aanzienlijk in omvang teruggebracht. Wat wel nog ontbreekt is een kwaliteitszetel in The IFAB voor een wetgevingsjurist die weet hoe je regels opstelt.

De Nederlandse vertaling van de huidige voetbalspelregels. (Bron: KNVB)

Gianni Infantino, de opvolger van Blatter als FIFA-president, heeft het intussen aangedurfd om oud-topspeler en (bonds)coach Marco van Basten te vragen om als ervaringsdeskundige voorstellen ter verbetering te doen. Vorig jaar heeft hij een reeks ideeën gelanceerd, die tevens zijn terug te vinden in het voorwoord dat hij schreef voor mijn eind vorig jaar verschenen boek *De voetbalspelregels: heden, verleden en voorstellen ter verbetering*.¹ Dit boek is de verkorte versie van een Engelstalige academische studie.² In zijn nieuwe rol van *chief officer for technical development* van de FIFA worden van Van Basten voorstellen verwacht die uiteindelijk zullen leiden tot aantrekkelijker en eerlijker voetbal. Hij heeft vooralsnog in het bijzonder de afschaffing van de buitenspelregel, de invoering van zuivere speeltijd en de invoering van tijdstraffen voor overtredingen voorgesteld. Tijdens de nabespreking van een testwedstrijd met een aantal nieuwe regels tussen FC Lisse en Quick Boys op 7 november jl. liet hij echter blijken, dat hij in internationale voetbalringen nog wel op veel weerstand stuit.

Testwedstrijd

In Lisse werd een proef gedaan met drie nieuwe spelregels:

1. Alleen als een duidelijke scoringskans wordt ontnomen, volgt een strafschoep;
2. Een vrije trap mag je ook op jezelf nemen (*self-pass*);
3. Een ingooi/hoekschoep/doeltrap wordt vervangen door een intrap of dribble-in.

Vooral de experimentele spelhervattingen (2 en 3) ontlokten na afloop veel discussie. Wie zich bezighoudt met de hervorming van de spelregels ontdekt hoe complex de materie vaak is en hoe alles met alles lijkt samen te hangen. En vooral ook dringt zich telkens de vraag op naar de *ratio* van een nieuwe spelregel: waarom zou de regel zus en

Marco van Basten wordt geïnterviewd tijdens de testwedstrijd in Lisse. De FIFA verwacht van hem voorstellen die zullen leiden tot aantrekkelijker en eerlijker voetbal. (Bron: NU.nl)

niet zo moeten luiden?

De *dribble-in* en de *self-pass*, ontleend aan de hockeysport, doen me denken aan het straatvoetbal in mijn jeugd, toen we na een overtreding ook zoveel mogelijk meteen doorvoetbalden. Je wilde geen tijd verliezen en er was meestal geen ruimte op straat om een corner of inworp te nemen. Daarom gold ook de regel 'drie corners pienantie!'

Indribbel of intrap

Bij de huidige inworp mag de bal rechtmatig met de hand worden gespeeld, zij het van buiten het speelveld. Hiermee is het één van de drie uitzondering op de algemene 'hands' regel. De andere twee zijn 1) het spelen van de bal met de hand door de doelverdediger in zijn eigen strafschoepgebied en 2) de scheidsrechtersbal. Uiteraard voetbalt de arbiter niet mee, hij wordt beschouwd als een zogeheten 'dood element': als de bal hem raakt, wordt er gewoon doorgespeeld. Oud-scheidsrechter en FIFA-docent Stanley Lover omschrijft (p. 99)³ de scheidsrechter in dit verband als een 'neutral agent, equivalent to a moving goalpost'.

Volgens het Lisser experiment zou de

inworp verdwijnen, maar die schaf je niet zo maar af. Het is immers een voetbalklassieker waar je speciaal op moet trainen. De verre ingooi vanaf de zijlijn tot bij de eerste paal in het penaltygebied van de tegenpartij is een bijzondere techniek die leidt tot spectaculaire strijd in de lucht vóór het vijandelijke doel. In het Lisser experiment kwam er een intrap of indribbel voor in de plaats. De intrap is historisch van oudere datum dan de inworp. Hij kwam o.a. al voor in de Harrow School Rules en die van Cambridge. Nadat de Football Association (FA) in 1863⁴ voor de inworp had gekozen, speelde men in de regio Sheffield nog met een intrap. Overigens heb ik geen eenduidig antwoord gevonden op de vraag hoe de idee van een inworp ooit is ontstaan.

De gedachte is nu dat er ter vervanging van de inworp mag worden gekozen tussen een intrap en een indribbel. Moet het niet alleen een indribbel worden om de situatie niet onnodig te compliceren? Of ga je dan de spannende situaties missen die kunnen ontstaan als met een intrap het vijandelijke strafschoepgebied kan worden bestookt? Zou introductie van

de intrap betekenen dat de tegenpartij een afstand van 9.15 meter in acht moet blijven nemen, zoals nu het geval is bij vrije trappen en bij de hoekschop (die immers ook een vrije trap is)? In de Laws of the Game van de FA (1863) werd de *free kick* gedefinieerd als ‘the privilege of kicking the ball without obstruction’. De essentie van de *vrije trap* zit dus in de omstandigheid dat hij ongehinderd moet kunnen worden genomen, met de tegenstanders op minimaal 9.15 meter afstand.

In Lisse werd na afloop uitgebreid gediscussieerd over de vraag of de bal precies op de zijlijn moet liggen, en of er niet een tijdslimiet (bijvoorbeeld vijf seconden) moet worden gesteld waarbinnen het spel moet zijn hervat. Dat laatste kun je natuurlijk ook verhelpen met de algemene invoering van zuivere speeltijd: pas als de bal wordt geraakt, gaat de klok weer lopen.

De term *dribble-in* veronderstelt dat de bal tenminste twee keer achter elkaar geraakt wordt, anders is er in voetbaltermen geen sprake van een dribbel, maar van het ‘drijven’ van de bal.

Dribbelen veronderstelt immers dat er een of meer tegenstanders worden gepasseerd, of dat een poging daartoe wordt ondernomen. Twee keer raken door dezelfde speler mag nu juist niet bij de bestaande spelhervattingen. Dus toch ook een intrap bij wijze van direct gespeelde pass of voorzet toestaan?

Dat lijkt niet onlogisch als bruikbaar alternatief.

Een ander punt: moet de bal persé stil liggen bij de indribbel? En, daarmee samenhangend, moet de tegenpartij zich op een minimale afstand bevinden? Nu is dat bij een inworp tenminste twee meter. Het lijkt het beste om geen afstand te bepalen, maar alleen voor te schrijven dat de dichtstbijzijnde tegenstander zich in ieder geval niet meer richting de bal mag bewegen nadat de bal ‘uit’ (over de zijlijn) is gegaan. Veel haken en ogen dus wat betreft de reglementering van het indribbelen.

Self-pass

De *self-pass* is in feite een dribble-in, maar dan binnen het veld. Het zou daarom terminologisch correcter zijn om in alle gevallen van indribbelen te spreken. Dat laat eens te meer de verwantschap tussen verschillende spelhervattingen zien.

Net als de intrap in plaats van de inworp zou de *self-pass* ook een directe pass naar een medespeler moeten kunnen zijn (één keer raken). Snel nemen staat voorop: de tegenpartij mag opnieuw niet in de richting van de bal proberen te interveniëren, maar inachtneming van de 9.15 meter afstand zou geen vereiste zijn. Overigens is volgens de huidige spelregels een *quick free-kick* (zonder 9.15 meter afstand) al mogelijk. Hij wordt alleen veel te weinig toegepast door spelers en scheidsrechters.

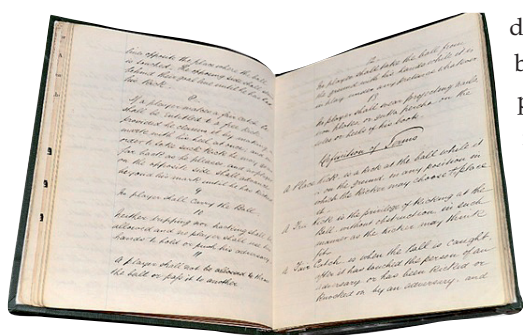
Ook hier de vraag: moet de bal altijd stil liggen? Is het niet mogelijk dat de eerste speler (van de benadeelde ploeg) die de bal te pakken krijgt meteen ter plekke mag doorvoetballen? Laten we niet vergeten dat de spelhervattingen compensatieregels zijn: wie de bal buiten het veld speelt, moet het voordeel van balbezit afstaan aan de tegenpartij. Bij de vrije trap is dat het duidelijkst. De voordeelregel kan

dan niet worden toegepast, want de overtreding was succesvol. De *self-pass*, zoals hier beschreven, compenseert in principe zo maximaal mogelijk het verloren voordeel van balbezit. Optimaal zou het zijn als meteen, ‘lik op stuk’, ook een tijdstraf (vijf minuten?) zou gelden voor de overtreder, die immers een vijandelijke aanval onmogelijk heeft gemaakt. Daarvan zou beslist preventieve werking uitgaan. Onder de huidige regels is bij tactische overtredingen slechts een gele kaart mogelijk als de aanval veelbelovend is, tenzij een duidelijke doelkans in het strafschoopgebied wordt verhinderd (rode kaart). Lichte overtredingen, vaak voldoende om een aanval af te stoppen, worden als zodanig niet disciplinair bestraft, indien de aanval niet veelbelovend was.

Overigens luidt de ‘voordeelregel’, anders dan in het verleden toen hij werd ingevoerd, eigenlijk foutief: het niet-overtredende team ondervindt geen *voordeel* van doorspelen, maar wordt daardoor *niet benadeeld*! Vroeger was bepaald dat de overtredende partij zou worden bevoordeeld als er zou worden afgefloten voor de overtreding. Dat is de juiste benadering. De voordeelregel zou dan ook beter neutraal ‘doorspeelregel’ (vgl. Engels *play-on call*) kunnen heten.

Muurtje

De snel genomen vrije trap, direct door middel van een pass naar een medespeler of indirect bij wijze van indribbel, laat de verdedigende partij geen tijd meer om een muurtje op te stellen. Dat is nu nog een ritueel waarvoor alle betrokkenen – spelers en scheidsrechter – de tijd nemen. De arbiter hanteert daarbij tegenwoordig ook nog eens zijn busje met *vanishing spray* om de plek van de vrije schop en de plaats waar het muurtje mag staan te markeren. Als het muurtje verdwijnt, moeten we helaas afscheid nemen van spectaculaire, met veel effect erom- of

Het notitieboek van de Football Association waarin in het jaar 1863 de eerste 13 regels van het voetbalspel werden opgeschreven. (Bron: The British Library)

overheen geschoten vrije trappen en een tot in de uiterste bovenhoek zwevende doelman. Maar we raken wel verlost van het geduw en getrek tussen aanvallers en verdedigers in de muur, net zoals wanneer we de hoekschop zouden vervangen door uitsluitend een indribbel. Het gesjor in het doelgebied zou dan ophouden.

Advanced free kick

Nu de disciplinaire kant van de zaak. Wat te doen tegen spelbederf, zoals het hinderen van de tegenstander bij spelhervattingen (in het bijzonder vrije trappen) en het tijdrekken door de verdedigende partij (meenemen van de bal, e.d.)? Toepassing van de zogeheten *advanced free kick*, een maatregel bekend uit de rugbysport, zou een remedie kunnen zijn. In geval van obstructie wordt de bal eenvoudig 9.15 meter verplaatst richting het vijandelijke doel. Komt hij daardoor binnen het strafschoopgebied terecht, dan volgt (indien het om een directe vrije trap ging) een strafschoop. Overigens wordt wel bepleit het subtiel onderscheid tussen directe en indirecte vrije schoppen, waaruit dus al dan niet rechtstreeks kan worden gescoord, te laten vervallen. Alle vrije schoppen zouden direct moeten zijn. Maakt de aanvallende partij zich zelf schuldig aan tijdrekken, dan zou de bal logischerwijs in omgekeerde richting (dus verder van het doel af) moeten worden teruggelegd.

De *advanced free kick*, waarmee in het verleden een door The IFAB goedgekeurd experiment heeft plaatsgevonden, is een spelstraf. Daarnaast kan de scheidsrechter op dit moment voor tijdrekken uiteraard een waarschuwing (gele kaart) geven. Tijdens de vriendschappelijke testwedstrijd tussen FC Lisse en Quick Boys kon geen ervaring worden opgedaan met het vertragen en tegenwerken van snelle spelhervattingen. Beide partijen waren zo sportief dat ze elkaar geen stro-

breed in de weg legden. De indribbel bleek wel tot een aanzienlijke versneling van het spel te leiden.

Meer voorbeelden

Het bovenstaande schetst enkele voorbeelden van hoe de voetbalspelregels effectiever zouden kunnen worden gemaakt en de aantrekkelijkheid van het spel zou kunnen worden bevorderd. In mijn boek behandel ik nog talrijke andere voorstellen en ideeën.

Indirecte Vrije Schop Directe Vrije Schop

(Bron: KNVB)

Rechtsvergelijkend onderzoek

Wie de voetbalspelregels wil verbeteren kan zich laten inspireren door andere (team)sporten. De *dribble-in*, *self-pass* en ook de *advanced free kick* zijn daar voorbeelden van. In wetenschappelijke termen leidt dat tot rechtsvergelijkend onderzoek in het kader van de beoefening van het sportrecht (*lex sportiva*), waarvan de spelregels (*lex ludica*) een onderdeel vormen. Het is een braakliggend onderzoeksterrein. Welke zijn de *lessons learned* en *best practices* in andere sporten? Het leren van andere sporten is beslist niet één van de aspecten waarin het voetbal zich positief onderscheidt, maar wat niet is kan nog komen. In dit verband is het vermeldenswaard dat in de oudste versies van de voetbalspelregels nog overblijfselen van rugby te vinden zijn. De *fair catch* bijvoorbeeld vormde

een uitzondering op het verbod van hands: onder bepaalde omstandigheden mocht de bal worden gevangen en vervolgens vanaf de grond een vrije schop worden genomen.

Stapsgewijs

Tenslotte valt te bedenken dat fundamentele wijziging van spelregelgeving niet anders dan in stappen kan gebeuren. In een wereldwijde sport als voetbal is rechtszekerheid immers een belangrijk goed. Eerst dient er vooral veel uitgebreider geëxperimenteerd te worden, waarbij we ook oog moeten hebben voor traditie. Tot slot: technologische hulpmiddelen als doellijnbewaking en de video-arbiter, die de rechtshandhaving dienen, zijn in vele delen van de wereld zelfs op professioneel niveau niet haalbaar vanwege het kostenaspect. Ze moeten dus facultatief blijven en per competitie al dan niet worden geïntroduceerd.

Referenties

1. Siekmann R (2017). *De voetbalspelregels: heden, verleden en voorstellen ter verbetering*. Rotterdam: 2010 Uitgevers
2. Siekmann R (2017). *Lex ludica: soccer rules revisited – a critical analysis of the Laws of the Game of Association Football: past and present*. Rotterdam: 2010 Uitgevers.
3. Lover S (2005). *Soccer Rules Explained*.
4. Football Association (1863). *Laws of the Game*.

Over de auteur

Rob Siekmann is oud-directeur van het ASSER International Sports Law Centre in Den Haag en emeritus hoogleraar in het internationaal en Europees sportrecht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.